

Edna O'Brien

De rode stoeltjes

Vertaald door Paul Bruijn
en Molly van Gelder

2016

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM | ANTWERPEN

Met dank aan
Zrinka Bralo
Ed Vulliamy
Mary Martin (zes jaar)

‘Een individu is niet opgewassen tegen de geschiedenis.’

Roberto Bolaño

‘De wolf heeft recht op het lam.’

De bergkrans (Servische sage)

Op 6 april 2012, twintig jaar na het begin van het beleg van Sarajevo door Bosnisch-Servische troepen, werden in de achthonderd meter lange hoofdstraat 11.541 rode stoelen in rijen opgesteld. Eén lege stoel voor elke gedode inwoner tijdens de belegering, die 1425 dagen duurde. 643 stoeltjes voor de kinderen die gedood waren door scherpschutters en zwaar geschut vanuit de omliggende bergen.

DEEL I

Cloonoila

Gilgamesj waste het stof van zijn reizen uit zijn haar, wierp zijn vuile kleren af, hulde zich in schone nieuwe gewaden; om zijn schouders een met franje versierde mantel, omgord met een schitterende sjerp.

Het dorp ontleent zijn naam aan de rivier. Het gevaarlijk razende water kolkt met een manische vrolijkheid, stukken hout en blokken ijs met zich meevoerend. In de poeltjes, waar het water aan de zijkant wordt ingesloten, doemen glimmende stenen uit de bedding op, blauw, zwart en paars, volmaakt glad en rond, als een nest grote eieren in een emmer water. Het kabaal is oorverdovend.

In het Folk Park druipt het smeltende ijs met een zacht gemurmel van de rankste takjes van de overhangende bomen en krijgt de hoepelvormige metalen sculptuur, een doorn in het oog van veel bewoners, een fraai aanzien door een grillig halssnoer van ijspegels, blauwachtig in de ijskoude nacht. Had de vreemdeling zich verder gewaagd, dan had hij de vlaggen uit allerlei landen gezien, een blijk van het kosmopolitische karakter van het plaatsje, en als eerbetoon aan vroeger tijden staan er oude landbouwmachines: een maaidorser, een molensteen en een replica van een Ierse cottage uit de tijd dat de boeren in hutjes woonden en brandnetels aten om niet te verhongeren.

Hij blijft op de oever staan, als gebiologeerd door het water.

De bebaarde man met zijn lange zwarte jas en witte handschoenen kijkt op het smalle bruggetje naar de bruisende stroom, en daarna kijkt hij, schijnbaar een beetje verloren,

om zich heen; zijn aanwezigheid is het enige buitenissige op die eentonige winteravond in dat vrieskoude gat dat voor een dorp moet doorgaan en Cloonoila heet.

Nog lang daarna kwamen bewoners met verhalen over vreemde gebeurtenissen op die winteravond: wild blaffende honden, als bij onweer, en een zingende nachtegaal, wiens melodie en trillers nooit zo ver westwaarts waren gehoord. Een kind van een travellersfamilie, die in een woonwagen bij de zee woonde, bezwoer dat ze de Boeman door het raam had zien klimmen, met een hakmes in zijn hand.

*

Dara, een jonge man met een hanenkam, stijf van de gel, begint te glunderen als hij iemand aan de klink hoort morrelen en denkt: eindelijk een klant. Die verrekte alcoholcontroles zijn funest voor de klandizie: getrouwde mannen en vrijgezellen van buiten de stad, die snakken naar een paar biertjes, durven het risico niet te nemen nu elke slok die ze nemen door agenten in de gaten wordt gehouden en ze je de eenvoudigste pleziertjes van het leven ontzeggen.

‘Goedenavond,’ zegt hij als hij de deur opendoet, en hij steekt zijn hoofd naar buiten en maakt een opmerking over het vreselijke weer, waarop de twee mannen in een soort aanzet tot kameraadschap manhaftig diep inademen.

Toen Dara de man wat beter bekeek, kreeg hij het gevoel dat hij zou moeten knielen voor deze Heilige in zijn lange zwarte jas, met zijn witte baard en witte haar. Hij droeg witte handschoenen, die hij langzaam uittrok, vinger voor vinger, en keek schichtig rond, alsof hij werd bespied. Dara vroeg of hij niet in de mooie leren stoel bij de haard wilde zitten en gooide een stapeltje briketten en een snufje suiker op het vuur, zodat het flink oplaaide. Dat was wel het minste wat hij voor een vreemdeling kon doen. De man vroeg waar hij on-

derdak kon vinden en Dara zei dat hij daarover ging ‘prakki-
seren’. Vervolgens maakt hij warme whiskey met kruidnagel
en honing en draait als achtergrondmuziek The Pogues, op
hun aller-ruigst. Daarna steekt hij een paar oude kaarsstomp-
jes aan, ‘voor de gezelligheid’. De vreemdeling slaat de whis-
key af en vraagt of hij anders misschien een brandy zou mo-
gen. Hij walst die rond in het grote cognacglas, drinkt en
zwijgt. Om de stemming er een beetje in te houden legt
Dara, onverbeterlijke kletsmeier, zijn persoonlijke leven
bloot: ‘M’n moeder is een engel, m’n vader actief in jeugd-
clubs, maar faliekant tegen drugs en alcohol... ben dol op
m’n nichtje, zit net op school, heeft een nieuw vriendinnetje,
Jennifer... ik werk in twee cafés, hier in Tj’s en in het week-
end in The Castle... daar komen voetballers, superchique
gasten... ik sta met eentje op de foto, ben de autobiografie
van Pelé aan ’t lezen, heftig man... ga straks naar Engeland,
naar Wembley, een vriendschappelijke wedstrijd tegen En-
geland... we hebben de vlucht al geboekt, met z’n zessen, we
logeren in een pension, dat wordt lachen. Ik doe aan fitness,
een beetje cardio en opdrukken, ben gek op m’n werk... mijn
motto is “Een goede voorbereiding is het halve werk”. Ik
drink nooit tijdens het werk, maar ik mag graag een Guin-
ness pakken met de jongens, ben gek op voetbal, en op
films... heb ’n machtig mooie film gezien met Christian
Bale, man, de Dark Knight en zo, maar mij krijg je niet naar
’n horrorfilm, mooi niet.’

De klant is een beetje bijgekomen en kijkt om zich heen,
kennelijk gefascineerd door de prulletjes die op de gekste
plekken verspreid staan, curiosa die Mona door de jaren
heen heeft verzameld: bierflesjes, sigaren- en sigarettendoos-
jes met sierletters, een keramisch sherryvaatje met een gou-
den kraantje en de naam van de Spaanse streek waar het uit
afkomstig is, en een bewerkt houten bordje ter herinnering
aan een droevige dag waarop staat: ‘Pas op: diepe gierput’.

Dat aandenken, vertelde Dara, ging over een boer in Killamuck, die op een donkere avond in zijn gierput viel, zijn twee zoons en hun hond Che gingen hem achterna om hem te redden, maar ze zijn allemaal verdronken. ‘Verschrikkelijk treurig, heel verschrikkelijk allemaal,’ zegt hij.

Hij weet het even niet meer, krabt met een potlood op zijn hoofd en schrijft dan de namen van allerlei B&B’s op, terwijl hij zich verontschuldigt dat ze bijna allemaal in de winter dicht zijn. Hij belt de Diarmuid en daarna de Grainne, maar daar wordt niet opgenomen, en bij drie andere pensions krijgt hij een antwoordapparaat met de botte boodschap geen boodschap in te spreken. Dan herinnert hij zich Fifi, die een beetje vreemd is teruggekomen van haar reis door Australië, maar die is er niet, die is vast ergens aan het mediteren of chanten, zegt hij, helemaal gek van new age, prana en karma en dat soort gedoe. Als laatste probeert hij nog het Country House Hotel, ook al weet hij dat het dicht is en de eigenaars, een echtpaar, op het punt staan een trektocht in India te gaan maken. Hij krijgt Iseult, de vrouw aan de lijn. ‘Kan echt niet, echt niet.’ Maar na een beetje slijmen bindt ze in: één nacht, niet meer. Hij kent haar wel. Hij had er weleens wijn en verse vis afgeleverd, en ook kreeft, zó van de kade. Hun oprijlaan was kilometers lang, vol kronkels en bochten, beschaduwd door enorme oude bomen, en opzij een hertenkamp en hun eigen stuk rivier, zijtak van de grote rivier, een bruggetje en daarna nog meer oprijlaan tot helemaal aan hun voortuin, waar pauwen pronkerig rondstapten. Toen hij daar een keer uit zijn bestelwagen stapte, had hij het geluk iets prachtigs te zien, een pauw die zijn staart uitvouwde als een concertina, met warm blauw en groen als gebrandschilderd glas, een schitterend schouwspel. Blijkbaar hadden sommige gasten geklaagd dat de pauwen ’s nachts zo schreeuwden, dat het heel akelig klonk, als een kind in nood, maar ja, zei hij nog, sommige mensen halen zich rare ideeën in hun hoofd.

Er kwam een jongen binnen, hij gaapte de vreemde figuur met de donkere bril aan en liep daarna gierend van de lach weer naar buiten. Toen kwam een van de zusjes Muggivan, die een gesprek met hem probeerde aan te knopen, maar hij zat helemaal in zijn eigen wereldje, in gedachten verzonken en in zichzelf mompelend in een vreemde taal. Toen ze weg was ontspande hij, liet zijn jas van zijn schouders glijden en vertelde dat hij dagenlang had gereisd, maar niet waarvandaan. Dara schonk hem nog eens in, dit keer wat royaler, en zei, in de hoop dat hij een vaste klant zou worden, dat hij wel een rekening mocht openen.

‘Het is me ’n eer, meneer,’ en terwijl hij de datum en de twee brandy’s noteerde in het barboekje, liet hij de vermoede man alleen met zijn gedachten. De bezoeker vertelde dat waar hij vandaan kwam de brandewijn van pruimen en kwetsen werd gemaakt, dat het *rajika* heette en minstens veertig procent alcohol bevatte. Het was onontbeerlijk bij doopfeesten, trouwerijen en begrafenissen van oorlogstrijders.

‘Onontbeerlijk’. Dara vond dat woord lekker in de mond liggen. En waar komt u dan wel vandaan? was hij zo vrij om te vragen.

‘Montenegro.’

Dat woord, Montenegro, bracht de herinnering boven aan een andere vreemdeling uit dat land, die in een groot huis woonde met uitzicht over zee en heel vroeg in de ochtend zijn nijldige honden uitliet. Hij was vroeg gestorven, net zestig, en dat was best verdacht. Drie mensen slechts aan het graf in Limerick, met z’n drieën onder één paraplu. Kende hem niet, maar had wel van alles gehoord van de brigadier: dat hij in een ander land werd gezocht. Maar dat was eigenlijk geen geschikt verhaal voor de bezoeker.

Hij was van achter de tapkast vandaan gekomen, totaal verbijsterd, zoals hij later zei, door de wijsheid van die vent, zijn kennis, een wandelende encyclopedie. Hij hoorde over de

prachtige landschappen in Montenegro, bergen die de Alpen evenaarden, diepe ravijnen, gletsjermeren die de ogen van de bergen werden genoemd, en valleien waar kruiden welig tierden. Er waren uit rotsen gehouwen kerkjes en kloosters, die geen ramen hadden en waar mensen kwamen bidden, zoals Ieren dat ook gewoon zijn te doen. Honderden jaren voor Christus, vertelde die vent, woonden er Kelten in de ravijnen van de Dolomieten en langs de rivier de Drina, dus was er een onmiskenbaar verband tussen Ierland en de Balkan. Door hiëroglfen te bestuderen op perkamentrollen en artefacten in musea, hadden geleerden de overeenkomst ontdekt tussen de soorten wapentuig en uitrusting.

‘Uw volk heeft dus net zoveel onrecht te verduren gekregen als dat van ons,’ zei hij.

‘Nou, zeker weten. M’n moeder komt uit Kerry en die vertelde ons altijd over het bloedbad in Ballyseedy, negen mannen werden aan elkaar vastgebonden en toen werd er een granaat tussen ze in gegooid. Er was maar één overlevende, dat was m’n opa, elk jaar bij de herdenking op 24 maart is hij aan haar verschenen, ik zweer dat ’t waar is... stond-ie aan haar voeteneind.’

Toen de vreemdeling dat hoorde, liet hij het even bezinken en boog toen meelevend zijn hoofd.

‘Heb je weleens van Siddhartha gehoord?’ vroeg hij na een lange stilte.

‘Eh, nou nee,’ antwoordde Dara.

Siddhartha, hoorde hij van die vent, leefde duizenden jaren geleden, en op een dag, tijdens een ploegerswedstrijd, kreeg hij een visioen waarin het lijden van alle mensen aan hem werd geopenbaard en werd hem opgedragen om dat lijden waar hij kon te verlichten. Niet dat hij Siddhartha was, haastte de vreemdeling zich te zeggen, maar ook hij was tijdens zijn leven een andere weg ingeslagen. Hij had zich teruggetrokken in kloosters om te mediteren en te bidden. De vraag

waarover hij zich het hoofd brak was hoe hij weer terug moest krijgen wat hij was verloren. Wat de moderne mens was verloren, een ziel, harmonie, God, noem het wat je wilt. Door zich uit de wereld terug te trekken en zich te laten meevoeren in de magie van wijsheid, was hij naar eigen zeggen binnengetreden in de rozentuin van kennis, esoterie, droomduiding en trance. Na grondige studie was hij tot een simpele observatie gekomen, namelijk dat tegengestelden analoog zijn, en van daaruit ontstond bij hem het idee de oude geneeskunst te combineren met moderne wetenschap, een synthese van het oude en het nieuwe, het ene verrijkt door het andere.

‘Je krijgt het boek van me,’ zei hij, en hij gaf hem een hand om het te bevestigen.

‘Jemig,’ kon Dara alleen maar uitbrengen.

‘Ik ben hier beland door een vrouw,’ zei hij toen een beetje schalks, en hij vertelde dat er op een nacht in het klooster een vrouw aan hem was verschenen, haar bleke gezicht nat van de tranen, die ‘Ik kom uit Ierland’ had gezegd en hem had gesmeekt daarheen te gaan. Dara, die wel iets van geschiedenis wist, zei dat die huilende vrouw heel bekend was en in alle schoolboeken stond, ze heette Aisling en dat betekende ‘droom’. Toen overhandigde de bezoeker hem zijn kaartje en daarop stond in zwarte letters ‘Dr. Vladimir Dragan’, met een hele stoot titels erachter. Daaronder las hij ‘Genezer en sekstherapeut’.

‘Maar ze kennen me als Vuk,’ zei de man met een flauwe glimlach. Vuk was een populaire jongensnaam in zijn geboorteland, want de daarbij behorende legende verhaalt van een vrouw die meerdere kinderen had verloren en besloot haar pasgeboren zoon Vuk te noemen, wat ‘wolf’ betekent, omdat de heksen die de baby’s opaten te bang zouden zijn om het wolfskind aan te vallen. Tot grote ergernis van Dara ging de telefoon, dat stomme ding, net nu ze zo lekker bezig waren. Het was Iseult van het hotel, die wilde weten wanneer de

gast zou komen en of het goed was dat hij vanavond krabben-poten zou eten.

Hij stond in de deuropening de man na te kijken, die onder een sliertje maan over de gladde weg liep, het ijs kraakte onder zijn voeten, zijn voetstappen stierven weg terwijl hij de brug over ging, weg van de razende rivier naar een zijtak, die bij lange na niet zo snel stroomde. Dara ademde met grote teugen in om zich op te laden, omdat hij wist dat de bar straks zou vollopen en hij uit-en-ter-na verslag zou moeten doen van deze ontmoeting.

Desiree was de eerste, een potige meid in een roze mini-jurk, met blote armen en een jas over haar hoofd, popelend om het nieuwtje te horen.

‘God, ik snak naar een vent, heb al een half jaar geen vent gehad,’ zei ze, en ze informeerde nieuwsgierig of de man er een beetje uitzag, en of hij getrouwd was of vrijgezel. Droeg hij een ring? Na haar kwamen de gezusters Muggivan met hun grijze jassen en gebreide mutsen stilletjes binnen en bestelden een likeurtje. Toen kwamen Fifi en wat vriendinnen en daarna kwam Mona, gealarmeerd door het gelach, van haar woning boven het café naar beneden, zette zich als een gewone klant op een barkruk en bestelde wat ze altijd nam: een groot glas port met een schijfje sinaasappel. Ze was langer dan twintig jaar weduwe en ging altijd keurig gekleed in een zwarte crêpe jurk met een corsage van stoffen viooltjes op haar gevulde boezem, en ze sprak met een zachte, hese stem. Twee dingen waren heel belangrijk in Mona’s leven: Padre Pio, in wie zij een rotsvast vertrouwen had, en keukenmeidenromans, waar ze geen genoeg van kreeg. Die verslond ze zoals ze ’s avonds in bed toffees vrat. Om zich heen kijkend constateerde ze tevreden dat het café vol zat, want sinds Kerstmis gingen de zaken bar slecht. Daar zaten ook politieman Pat, oud-schoolmeester Diarmuid en Dante, die niet wilde deugen, met zijn dreadlocks en zwarte kleren en

zijn maten aan zijn zijde: Ned, die had gezeten voor het telen van marihuana in bloembakken, en Ambrose, die ook had gezeten, wegens diefstal van loden buizen van de aannemer bij wie hij werkte. De stemming zat erin. Enthousiast en trots vertelde Dara dat de vreemdeling een echte heer was, op-entop een heer tot aan zijn puntschoenen. Algauw hing iedereen aan zijn lippen terwijl hij de gebeurtenissen reconstrueerde, hier en daar aangedikt met een levendig detail, zoals de priemende ogen van de man, zijn expressieve, lange vingers als van een pianist en zijn zegelring met een adelaar, zo rood als zegellak. Een rijke pief, vergeet dat niet, maar hij had ook een aura om zich heen van een heilige, van een pelgrim die blootsvoets de wereld rondtrekt en goede daden verricht. Hij vertelde over de pruimenbrandewijn, rajika, die onontbeerlijk was bij doopfeesten, trouwerijen en begrafenis van strijders, en dat de Balkan en Ierland dezelfde voorouders hadden.

Was de nieuwkomer soms zo'n gehaaide speculant in gas of olie, die hun weelderig groene land kwam uitzuigen?

'Welnee, hij is dokter, filosoof, dichter en genezer.'

'T'Jesus, wat een mondvol,' zei de politieman, die zijn conclusies al had getrokken. Omdat hij dicht tegen zijn pensioen aan zat en niet helemaal serieus werd genomen op het bureau, kreeg hij alleen nog kleine zaakjes te doen, auto's zonder achterlicht of verdwaalde schapen, maar hij voelde aan zijn water dat die bezoeker een gladjanus was, een soort oplichter of misschien wel een bigamist.

'Waar komt hij vandaan?' vroeg Mona.

'Montenegro,' zei Dara, en hij stak van wal over de Kelten uit Ierland en de Balkan, dat ze bloedbroeders waren en dat er voorwerpen gevonden waren in velden en zo, en dat die overeenkwamen met voorwerpen die bij de Boyne waren opgegraven.

'Kul,' zei Desiree.

‘Hij wil hier blijven...’ zei Dara, ingenomen met zijn timing, en toen vertelde hij dat de man een kliniek wilde oprichten als alternatieve genezer en sekstherapeut, wat insloeg als een bom.

‘Jezus maria,’ zeiden de zusters Muggivan, en ze sloegen een kruis.

‘O, o, o... sekstherapeut.’ De gemoederen liepen hoog op. Sommigen voorzagen ontucht en verderf, enkele anderen hielden vol dat hij misschien wel voor een frisse wind zou kunnen zorgen. Ze overschreeuwden elkaar. Het werd de oud-schoolmeester Diarmuid, die het geleuter had aangehoord, te veel en hij vroeg dan ook of ze hem de gelegenheid wilden geven een redelijke, genuanceerde mening te berde te brengen.

‘Er was eens een zekere Raspoetin,’ begon hij, slagvaardig rondlopend en standjes uitdelend, nog steeds een schoolmeester, al had niemand meer ontzag voor hem, ‘die afkomstig was uit het woeste Siberië en tot het hart van het Russische hof had weten binnen te dringen door zich voor te doen als ziener en genezer. Hij zou Rusland uit zijn duistere lethargie verlossen, hij zou het zieke kind van de tsarina, de toekomstige erfgenaam, genezen van diens hemofilie en eindeloos wonderen verrichten. Heeft hij de erfgenaam genezen? Nee. Heeft hij het Russische tsarengesin van het vuurpeloton gered? Nee. Hij was een echtbreker en een bedrieger, die zich elke avond bezatte en met de meeste vrouwen aan het hof vleselijke gemeenschap had.’

Hij hoorde onderdrukt gegiechel en geschuifel, maar vastbesloten zijn zegje te doen waarschuwde hij op weg naar de deur dat Raspoetins laatste avondmaal een bordje crackers met cyaankali was geweest.

‘Grandioos verhaal, Diarmuid!’ riep Mona, en ze maande hem te blijven omdat ze het vervelend vond als een klant op hoge poten het pand verliet.

Na dit alles te hebben aangehoord begon Dante op een knikje van Mona te trommelen op de bodhrán, zijn zachte bruine haar hing voor zijn gezicht en zijn maten wachtten tot ze konden invallen. Er was veel vraag naar Irish coffee. Dara kreeg complimentjes omdat hij de room zo behendig langs de achterkant van de lepel kon laten glijden en laten deinen op de koffie, en tegelijk kon blijven praten. De muziek werd opzwepender, bonkiger, de jongens deden scherzo's en tril- lers met hun lepels en Desiree begon spontaan aan een nep- striptease. Dante stond op en sloop op zijn tenen de zaak rond, en zich als een sjamaan over iedereen heen buigend deed hij fluisterend deze voorspelling:

*De Kerstman kwam niet
Maar zijn broer kwam wél
De Kerstman is dood
De Kerstman is dood
Hij stortte in zee
Met zijn arrenslee
Hij stortte in zee
Dus wat ik bedoel
Dit is
Echt foute boel*

Een beetje teut en weemoedig drukte Mona de viooltjes plat tegen haar boezem en zei: 'Misschien brengt hij een beetje romantiek in ons leven.'

In het park gaf de thermometer min drie graden aan, maar binnen koesterden ze zich aan het warme vuur, dat al sinds de ochtend brandde. De rook dreef in kringels door het vertrek, de gezichten stonden nieuwsgierig, vrolijk, dromerig, om- kranst door rook, als wezens gevangen in een vreemd nachte- lijk bacchanaal.

Fifi

Fifi werd wakker van het geluid van stemmen. Dat kon alleen maar John zijn, al bijna drie jaar dood, maar nog steeds regelmatig op bezoek: ‘channelen’ noemde hij het. Hij had evengoed nog kunnen leven, zo duidelijk zag ze hem voor zich met zijn slordige zwarte haar, zijn donkere doordringende ogen en die oude groene trui met rafels aan de mouwen, orend over de goddelijke mysteries waarin hij was ingewijd.

Ze was nooit bang voor zijn geest, hij was alleen maar een goede invloed. Ze waren zielsverwanten, hadden samen over de hele wereld gereisd en waren van hun zwerftochten teruggekeerd naar de zeemist en de grondmist, ‘de Fomoriaanse duisternis’ zoals hij het noemde. Er speelde natuurlijk niets romantisch tussen hen, en ze gaf mismoedig toe dat ze door de brandende Australische zon in een ‘gerimpeld oud vogeltje’ was veranderd, terwijl John met zijn dikke haardos en priemende ogen nog steeds een Orpheus was die een eenzame Eurydice toezong, waar ze zich ook bevond.

Ach, die heerlijk hoogdravende onzin van die tijd.

Hij had twee jaar bij haar gewoond, in de slaapkamer achter, die hij Manaan Mac Lir doopte, Zoon van de Zee en God van de Zee. Hij deed zwaar werk, spitten en schoffelen, en dat zonder morren omdat hij daardoor dicht bij de natuur was, en wijdde zich ’s avonds weer aan zijn mystieke studies. In eerste instantie hadden ze logies en ontbijt afgesproken, maar allengs kwam daar verandering in, bovendien bracht hij soms een haas of forel mee en dan kookte ze voor hem en voerden ze gesprekken aan de keukentafel waarin John uiteenzettingen gaf over God, heidendom, Gaia en Johannes

van het Kruis. Hij sprak zichzelf geregeld tegen, zei bijvoorbeeld dat de weg naar de religie géén religie was, en dan gingen ze bijna op de vuist aan die keukentafel en kregen schreeuwende ruzie over de al dan niet onbevleete ontvangenis en of Jezus' wederopstanding wel echt had plaatsgevonden. Zij geloofde in God, maar voor John was poëzie het ware geloof.

Hij was misprijzend over haar zomergasten, kampeerde in het veenmoeras of aan de zee en gaf zo nu en dan zomercursussen, die ze vanwege haar drukke leven niet kon bijwonen. Haar gasten kwamen elk jaar terug, sommige om te vissen, andere om te jagen of te wandelen, voor festivals die het hele jaar door werden georganiseerd, en God weet voor wat nog meer.

Ze was beroemd om haar ontbijt, met de hele meute – minus John – aan de lange eiken tafel, haar mooiste servies, katoenen servetten nog warm van het strijken en daarna zo gevouwen dat ze leken op een grote envelop met opgeslagen klep, precies passend tussen het keurig neergelegde zilveren bestek. De gasten kwamen beneden, verlokkt door de geur van versgebakken aardappelbrood en scones, honing uit haar eigen bijenkorven en marmelade en jam in allerlei smaken. Of ze nu wilden of niet, ze móésten van haar alles opeten en daarna mochten ze zich wijden aan hun activiteiten.

Weggaan uit haar kleine 'ashram', zoals John het noemde, was de grootse vergissing van zijn leven, want kort daarna overleed hij en ze was er vast van overtuigd dat hij van heimwee was gestorven. Het was namelijk zo dat een buurtpub, die vele jaren dicht was geweest, werd geveild, opgeknapt en opnieuw geopend, zodat hij gek werd van het lawaai van auto's en late kroeggangers. Ze hoorde hem vloeken in zijn slaapkamer, schreeuwend omdat hij uit zijn paradijselijke dromen was weggerukt. Hij ging naar het zuiden, waar hij rust hoopte te vinden, maar daar hoorde hij dat een verlaten

steengroeve opnieuw in gebruik werd genomen en vervolgens zat hij de hele dag in de herrie van mannen en machines.

‘Zo, wat heb je te melden, John?’ vroeg ze, terwijl ze over-eind ging zitten en een vest aantrok omdat het ijskoud was in de kamer. Ze drukte met haar grote teen op het knopje van de staande lamp en liet daarna haar voeten in haar warme roze pantoffels glijden. Terwijl ze naar beneden liep voor het eerste kopje ochtendthee stelde ze zich voor hoe Bibi, haar kiene teckeltje, lag te wachten op haar schoteltje melk met een scheutje thee erin. Net als een mens voelde Bibi dingen aan, ze wist dat haar bazin weldra zou weggaan en ging er als het even kon vandoor. Januari was de maand waarin de luiken werden gesloten en ze een week naar Leenane ging, naar Mickey de mandenvlechter, om weer te leren hoe je kribben en manden van rijshout maakte.

Ze werd opgeschrikt door de bel – TIJDENS DE FEESTDAGEN GESLOTEN stond er op een kartonnen bordje op de vensterbank in de serre. Ze liep naar buiten met het bruine ei in haar hand dat ze eventueel wilde koken voor het ontbijt, en toen ze de bebaarde figuur voor de deur zag, als een prent van Mozes, herinnerde ze zich het gekrakeel in de pub van de vorige avond en had spijt dat ze gin en Irish coffee door elkaar had gedronken.

‘Goedemorgen... Dara heeft me hierheen verwezen,’ zei hij met een zachte, beleefde stem.

‘Goedemorgen... dat had Dara niet moeten doen,’ reageerde ze bits. In de stilte die volgde keek hij bewonderend naar het uitzicht, de rivier die zich breed uitstreckte, palingnetten, korven voor de krabben en kreeften en twee zwanen, zo sereen dat ze wel van porselein leken. De nevelige horizon leek te rusten op de bergtoppen.

‘In januari doe ik al het schilder- en opknappwerk,’ zei ze, als verontschuldiging voor haar botte gedrag.

‘Bijzonder huis heeft u,’ zei hij.